

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 26. ЈАНУАРА 1892.

ГОД. XVII.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 13.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда одавно сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЋУШКА У ЖИВОТУ И НА ПОЗОРНИЦИ.

(Свршетак.)

Али нека нам се опрости. Ми немамо намеру да развијамо овде теорију о трагацији ћушака, но да само разгледамо неколико историских ћушака, налик на ову последњу министарску ћушку. Ту нам најпре допире до ушију страшна ћушка, која је са толико свечаности инспенисана, да надмаша чак ону краљевску ћушку, коју је добио гроф Есекс. Замислите оваку ситуацију и декорацију: велика катедрала у Сен-Денису, 21. јануар 1827. године, велики ројалистички празник, помен Лудвику XVI. Црква сва у црно, цело дворско особље скупљено око олтара и међ њима први великодостојник краљевине, велики коморник краљев, у целом свету познати кнез Таљеран, херцег од Беневана. Још нису прохујали ни последњи звуци мизерера, још су клечали попови пред олтаром, а кроз гомилу се провуче човек, јурну као дивља звер на Таљерана, обори га на земљу и почне га газити ногама као блато. Требало је велике муке, да се напасник савлада и ухвати. То је био некакав Мобрељ, маркиз из старе породице, пробисвет најгоре врсте, који је већ толико година стајао у непријатељству са француским судовима, тужећи се на Таљерана, да је он крив свој тој његовој несрећи. То је једна мрачна тачка у животу кнажевом, о којој он ни речи не помиње у својим мемоарима, који су ту скоро изапли, ма да је за то била згодна прилика.

Кад је Наполеон 1814. године требао да буде послат на Елбу, понудио се тај

пропали маркиз да га уклони са света. За то је тражио десет милијуна „Десет милијуна“ узвикују је, веле, Таљеран — „није ништа да се таког зла ослободимо“. Како кнез у додатку трећој свесци својих прибележака примећује, тражио је тај крвник још и „кола, коње, чин генералски, херцешку титулу и намесништво у каквој провинцији“. Изгледа, да је цео план покварен због тих претераних захтева његових. Но Мобрељ као да је опет за то хтео да покуша и отишао је на пут, у намери да Корзиканца убије, па се успут покаје и присети се нећем болјем. и само опљачка жену краља Џерома, коју је на путу срео. На велико чудо његово уапсе га и осуде као разбојника, пага после опет пусте, за тим поново затворе и тако се рвао са полицијом и судовима све до тог славног скандала у цркви Сен-Дениској. За ово је Мобрељ осуђен на пет година затвора и то га је као расхладило за увек.

Таљеран је примио то, може се рећи, надчовечном хладнокрвношћу. Као што је имао обичај да се чини, да не чује погрдне речи, којима га је каткад честио Наполеон, тако се и овом приликом правио као да га песница оног пробисвета ни дирнула није. Он је ту поругу стресао са себе као што се блато прстом стреса са капута. Блато је отресено и сад је као да га није ни било. У мемоарима својима не помиње ту ћушку ни једном речицом, о целој тој сцени нема ни словца тамо, а у писмима својим први се Таљеран као да он није у томе ни

учествовао. „Афера Мобрељова“, — пише он некој госпођи — „о којој у новинама читам, изгледа као да се ограничава на оно: дај ми новац, иначе ћу ти направити скандал. Не да му се новац и он направи скандал. Како би се иначе могле крстити грубе увреде, што их скакчи разбојник врши над људима, које никад није ни видео“. Ето видите. Кнез није ту ни био, он је само читao у новинама, он је самочуо грубим увредама, које су нанесене неким људима. Заиста никада није ћушка тако дипломатски описана.

А сада да се сетимо једне друге ћушке, која је 1840. године довела цео Париз у грозничаво раздражење. Ни ту није сценерија лошија: велика опера, пуно света, сјајно осветљење, тоалете, ордени и блесак, што га је свет само видео до сада. У једној ложи седи Емил Жирарден с докладом у рукама. Наједаред се отворе врата од ложе и један човек улази, диже руку и у том истом тренутку забриди изненађеном Жирардену ћушка најтежег калибра на фино избријаном лицу му. Ђуштио га је некакав Бержерон, који је тек прошле године умро у неком крају Француске као поштен и миран заточеник. У то доба био је Бержерон ватрен републиканац. Године 1832. био је под судом, да је, бајаги, хтео да пуца на Луја Филипа, кад је овај прелазио преко моста на Сени. Није се могло наћи доказ и тако га поротници ослободе. Као журналиста писао је у последње доба у „Сијену“. Због тога је Жирарден написао у својој „Преси“, да међу сурадницима „Сијекловим“ има и краљевих убица. Бержерон га позвове због тога на двобој. Али се Жирарден, после свог четвртог двобоја, био зарекао, да се више не ће ни с ким тући, заборавивши међу тим, да се у исто време зарече, да не ће више ни људе врећати. Жирарден не хтеде примити двобој, а да би га на то силом натерао, казнио га је Бержерон пред целим Паризом. Ни то није Жирардена избило из стрпљења. Одржао је своју

заклетву и тужио Бержерона суду. То је за Бержерона била права несрећа. У владијним круговима били су уверени, да је он 1832 године незаслужено ослобођен. Сад је била прилика да му се то плати. Због те ћушке осуђен је на три године затвора.

Ми бисмо могли и да продужимо овај наш преглед, али мислимо да је доста и овога. Кад у историји људске грубости преврнете лист, на коме су забележене ћушке, наћи ћете их читавојато: кнежевских и краљевских, министарских и господских. Само је још фалила ћушка, коју даје министар као одговор на парламентарни нападај. Ову је празнину испунио министар Констан. О политичком значају и замашају те ћушке писано је већ доста. Од то доба умножио се број честитака Констану на овом поступку. Сви кажу да је имао право. За људе, којима је занат клевета и нападање на туђу част, заиста и нема бољег одговора и тешко да ће се кадгод искоренити овај останак из средњевековног права песнице.

Разуме се, да симпатије нису увек као у овој прилици, на страни онога, који ћушта. То зависи од мотива, који његову руку покрећу. Кад пробисвет Морбељ ћушта Талјерана, нема никога, који ће тим симпатисати. Али овај пут пала је ћушка тамо где треба. Кад у каквој комедији падне ћушка, сва се публика смеје. Ствар је по себи смешна и пробуђује у свакоме јоно мало несташилука, што и код најстаријих и најозбиљнијих људи остаје скривено негде у души. Зар да се човек не смеје кад чита опис таквог скандала, као што се ових дана десио у палати Бурбонској. Министар ћушта посланик и одмах за тим пљеште ћушке лево и десно по дворани. Пљес... пљес... одјекује по дворани и по ходницама. У тој ларми щчепа некој некакву књижуруну па се баци њоме на свога противника. Не погоди њега него разбије њос другом ни кривом ни дужном. Трећи се сагне,

подигне књигу и прочита, одмахујући главом: „Ручна књига за парламентарно право“. Зар то није дачовек умре од смеха?

Тај трећи, човек миран и смишљен, забринутог погледа у будућност и пита се, опет одмахујући главом: „Па онда?...“ И овде мора доћи до још већих чуда па да се на боље окрене. После грудње, песница; после песница, батине, а после батина револвер. Револвер би био управо

повратак на боље. Ко батином удара, понижава се до покућара, а са револвером можете сравнити човека са земљом на врло отмен и елегантан начин. И то ћемо доживети. А за тим ће, надамо се, доћи поново пристојна реч, учиво по напање у парламентаризму. Сви се жале како је парламентаризам још од вишег млад за то, он је још шипарац по годинама.

С.

ИСТИЖИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Риђокоса.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ј. Лукачи, превео Ђ. П. Музика од Еркла.)

И заиста вам кажемо, да је много, веома много изгубио сваки, ко није дошао у позориште 22. јануара о. г. да гледа „Риђокосу.“ То ти је била представа, да јој се нема шта замерити. Игра наших глумаца била је тако природна, неусиљена, тако жива и добро промишљена, да ти се чинило, као да то и није варукава игра глумачка већ сушта истина. Свак глумац и свака глумица тако су се били удубили и уживили у своје улоге, да ти је долазило као да се све баш сад на твоје очи забива. Била је то једна од оних представа, које се у других, већих народу, крсте именом класичним. Као да су хтели вредни наши приказивачи, да нам тешким учине разстанак с њима. На жалост, још две представе, па се после тога не ћемо за дugo наслаждјавати приказом глумаца наших, не ћемо уживавати у игри њиховој, не ћемо вечери напе-пријатно проводити, не ћемо се сити наслејати, гледајући нарочито нашег Добриновића, који живом игром својом увек развесели и раздрага нашу публику, која му је своје допадање као свагда тако и овом приликом живо указала и дотле није мировала, док није обе песме: „Дином, даном, шуп-шуп-шуп!“, и: „Ластавице, ласто мила“, поново отпевао. Ал' што је истина, истина! Тако је отпевао те две песме да су те чисто подилазили мрави од милине. Свакако му служи на част, што је умео у те две по себи веома незнаните песме да улије толико права осећаја, толико заноса, толико живота, да је слушаоце своје навео, да с њиме певају, да с њиме плачу, да се с њиме веселе. Таква моћ лежи у гласу му, који му увек из срца иде, па за то и задобија, осваја свакога, коме куца живо срце у грудима.

С.

КЊИЖЕВНОСТ.

(Амерички новинари). Амерички новинари чудновати су људи. Од њих може човек свакта да очекује. Пре неку годину полиција у Њујорку потера једне ноћи хајку за лупежима и међу најгорима, што их је ухватила у некој крчми, био је и уредник главних Њујоршких новина, „Њујорк Хералд“, који се прерушио као најгори лудеж, да би могао проучавати зликовце. А не давњо учини у вароши Демонену тако исто и извештач тамошњих новина, који се прерушен неко време врзао међу најгорим лупежима. Једно вече чује он, како се договарају три човека, два бела и један црн, како ће да похарају тамошњу банку, којом прилуком хтели су благајника да убију. Извештач им приђе, каже им се, да је он чувен неки харамија из Њујорка, чије име већ је оној двојици уливало респекта, и запште, да и он учествује у том послу. Његова отважност учини своје. После кратко времена наш је новинар имао под својом командом 15 најопаснијих харамија, које је полиција одава тражила, и знао је за све појединости за намеравано предузеће. Он сам управљајући целом ствари. И заиста чета удари по програму на банку, али онај прнац не погоди оружаним песницом благајника, него њега самога, и тако га у одсудном тренутку ухватише два снажна полицаја. Зло се чудом зачуди прнац, када га изведоше из себе и кад испред врата нађе све своје другове са лисичинама на рукама, које им је полиција већ била наместила, јер је за времена била посела сву улицу. Брзо се о томе разнесе глас по вароши и силан се свет искупи, који у тријумфу ноташе по вароши смелога новинара. У осталом, њега чека и новчана награда, јер је одавна била ртеписана уцена за неколико од ухваћених разбојника.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

47. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

Ире поласка позоришне дружине на пут последња представа.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 26. ЈАНУАРА 1892.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НЕМАЊА.

Историјска драма у 5 чинова, написао М. Цветић. (Наградила управа кр. српског народног позоришта са 1000 динара.) — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Радослав III., краљ српски	— Карапетровић.
Иваниш, краљев син	— Станковић.
Драгош, велики и независни кнез Хума и Требиња	— Мильковић.
Завид,	— Марковић.
Сратимир,	— Васиљевић.
Првош,	— Спасић.
Немања,	— Цветић.
Мудрослав, протопоп, логотет	
Немањин	— Лукић.
Мирко, велики судија	— Славнић.
Мутимир, пехарник Немањин	— Рајковић.
Голубан, штитоноша Немањин	— Бакаловић.
Жупан приштински	— Илић.
Вођ краљевих војника	— Т. Станковић.

Жупани, војводе, велика и мала властела. Вејници: Краљеви, Немањини, Првошеви и Завидови.
Себри, сокаљници, меропси и отроци.

Догађа се: први чин: у граду Немањином на Расини. — Други чин: у краљевом двору у Дукљи. — Трећи чин: у врту и двору Завидовом, у стоном граду Раси. — Четврти чин: у граду Немањином и у рашким врлетима. — Пети чин: у престоној дворани краљевој у Дукљи. — Време: XII. век.

Управа кр. српског народног позоришта у Београду из љубави према нашем по зоришту уступила је за ову представу целу за тај комад затворењену богату позоришну гардеробу с целим сјајним прибором заједно.

Г. Милош Цветић, редитељ кр. српског народног позоришта у Београду у улози Немање као гост.

Г. Вукосава Јурковићева, члан кр. српског народног позоришта у Београду, из љубави према нашем позоришту излази данас на позорницу у „Немањи“ у улози Ане у место С. Бакаловићке, која се изненада разболела.

Војничка музика шетроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде:
1. „Невен.“ Марш, од Шуберта. — 2. „Немањино коло“, од Чижека. — 3. „Словенске песме.“ Потпури, од Драгона. — 4. „Коло“, од Тих. Остојића. — 5. „Љубавна по певка“, из опере „Лизинка“. од И. пл. Зајца.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.